

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 11 grudnia 2019 r.

Pozycja 65

POSTANOWIENIE z dnia 27 listopada 2019 r. Sygn. akt SK 17/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Mariusz Muszyński – przewodniczący
Justyn Piskorski
Stanisław Rymar – sprawozdawca
Michał Warciński
Jarosław Wyrembak,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 listopada 2019 r., skargi konstytucyjnej M.T. o zbadanie zgodności:

art. 357 § 2 zdanie drugie w związku z art. 357 § 2 zdanie pierwsze i w związku z art. 13 § 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822), „w zakresie, w jakim zabrania on Sądowi doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, gdy na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie przysługuje środek zaskarżenia, ewentualnie w zakresie, w jakim nie nakazuje on Sądowi doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, gdy na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie przysługuje środek zaskarżenia, ewentualnie w zakresie, w jakim pomija on nałożenie na Sąd obowiązku doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, gdy na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie przysługuje środek zaskarżenia”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i w związku z art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072 oraz z 2019 r. poz. 125) umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. W skardze konstytucyjnej, wniesionej 1 lutego 2018 r., M.T. (dalej: skarżąca) domagała się stwierdzenia niezgodności art. 357 § 2 zdanie drugie w związku z art. 357 § 2 zda-

nie pierwsze i w związku z art. 13 § 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822; dalej: k.p.c.), w zakresie wskazanym w *petitum*, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i w związku z art. 2 Konstytucji.

1.1. Stan faktyczny stanowiący podstawę skargi konstytucyjnej przedstawiał się następująco.

Skarżąca złożyła w Sądzie Okręgowym w P. (dalej: sąd okręgowy, sąd) wniosek o zasądzenie kosztów prowadzonego przed tym sądem postępowania w sprawie nadania klauzuli wykonalności (dalej: postępowanie klauzulowe). Wniosek ten został oddalony postanowieniem z 5 grudnia 2017 r. Postanowieniem z 4 stycznia 2018 r. tenże sąd rozstrzygnął o kolejnym wniosku skarżącej, odmawiając sporządzenia i doręczenia uzasadnienia postanowienia z 5 grudnia 2017 r. Pozwana złożyła wówczas wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia z 4 stycznia 2018 r.; postanowieniem z 23 stycznia 2018 r. sąd okręgowy odmówił sporządzenia i doręczenia uzasadnienia także i tego postanowienia. Wszystkie wymienione wyżej postanowienia wydane zostały na posiedzeniach niejawnych.

1.2. Skarżąca nie sprecyzowała, któremu z wymienionych wyżej postanowień przypisuje charakter ostatecznego orzeczenia o jej wolnościach lub prawach, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Ponadto żadne z tych postanowień nie zawierało wskazania podstawy prawnej oddalenia wniosków skarżącej. Skarżąca wskazała jako przyjętą, jej zdaniem, przez sąd okręgowy podstawę prawną oddalenia jej wniosków art. 357 § 2 zdanie drugie w związku ze zdaniem pierwszym i (ewentualnie) w związku z art. 13 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., przy czym w odniesieniu do postanowień z 5 grudnia 2017 r. i 4 stycznia 2018 r. w brzmieniu tekstu jednolitego ogłoszonego w Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, natomiast w stosunku do postanowienia z 23 stycznia 2018 r. – w brzmieniu tekstu jednolitego ogłoszonego w Dz. U. z 2018 r. poz. 155.

1.3. Skarżąca podniosła, że zaskarżone przepisy „zabraniają” sądowi, gdy na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie przysługuje środek zaskarżenia, doręczenia stronie postanowienia z uzasadnieniem, lub ewentualnie nie nakazują tego sądowi albo „pomijają” nałożenie na sąd takiego obowiązku. Zdaniem skarżącej, taka regulacja narusza jej prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy, wynikające z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, określającym przesłanki i granice dopuszczalności ograniczeń co do korzystania z tego konstytucyjnego prawa, oraz w związku z art. 2 Konstytucji. Skarżąca stoi na stanowisku, że z tej zasady konstytucyjnej wynika jej prawo do domagania się należytego uzasadnienia postanowień, którymi sąd okręgowy rozstrzygnął o jej wnioskach.

2. Marszałek Sejmu w piśmie z 18 lipca 2019 r. zajął w imieniu Sejmu stanowisko, że postępowanie w sprawie skargi powinno zostać umorzone na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: uotpTK) ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

2.1. Marszałek Sejmu zauważył, że negatywne skutki prawne, które skarżąca przypisuje zaskarżonym przepisom, nie wynikają z samej ich treści, ale z interpretacji ich zakresu regulacji w związku z ich odpowiednim stosowaniem do postanowienia o kosztach w postępowaniu klauzulowym, a w szczególności z pominięcia art. 394² § 1 k.p.c., z którego zdaniem Sejmu wynika dopuszczalność zażalenia od postanowienia sądu okręgowego, oddalającego wniosek o zasądzenie kosztów postępowania w sprawie nadania klauzuli wykonalności. Mar-

szałek Sejmu w związku z tym ustaleniem uznał, że skarżąca nie wykazała, aby wykładnia zaskarżonych przepisów, zastosowana przez sąd okręgowy w jej sprawie, stanowiła wyraz jednolitej i konsekwentnej praktyki orzeczniczej.

2.2. Marszałek Sejmu podniósł także, że wątpliwości budzi spełnienie przez skarżącą przesłanki określonej w art. 79 ust. 1 Konstytucji, mianowicie wyczerpanie przez skarżącą drogi odwoławczej.

3. Prokurator Generalny w piśmie 17 września 2019 r. zajął stanowisko, zgodnie z którym postępowanie w sprawie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 uotpTK wobec niedopuszczalności wydania wyroku.

Prokurator Generalny wskazał, że nie można przyjąć, iż niedopuszczalność zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji o kosztach w postępowaniu klauzulowym wynika z trwałej, jednolitej, powszechnej i aprobowanej w doktrynie praktyki, wobec czego zarzuty skarżącej skierowane są w istocie do orzeczenia sądu okręgowego, a nie wobec zaskarżonych przepisów prawa.

4. Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował w piśmie z 16 maja 2019 r., że postanowił nie przystępować do skargi w niniejszej sprawie.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Uwagi wstępne.

Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (zob. w szczególności postanowienia z: 16 grudnia 2016 r., sygn. SK 21/16, OTK ZU A/2016, poz. 97 i 9 kwietnia 2019 r., sygn. SK 7/19, OTK ZU A/2019, poz. 15), na każdym etapie postępowania niezbędna jest kontrola, czy nie zachodzi jedna z ujemnych przesłanek wydania wyroku, powodująca konieczność umorzenia postępowania. Składu rozpoznającego sprawę nie wiąże w tym zakresie stanowisko zajęte w zarządzeniach i postanowieniach Trybunału wydanych w ramach wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej. Nadanie skardze konstytucyjnej biegu nie oznacza konwalidacji wad formalnych danego pisma.

Analizowana skarga konstytucyjna nie spełnia procesowych przesłanek merytorycznego jej rozpoznania i wydania wyroku w sprawie.

2. Zasadność orzeczenia w sprawie skargi w świetle zasady *ne bis in idem*.

2.1. Przepis zaskarżony w niniejszej sprawie – art. 357 § 2 zdanie drugie w związku z art. 13 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822; dalej: k.p.c.), aczkolwiek bez dodatkowego wskazania na związek z art. 357 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. – poddany został już przez Trybunał Konstytucyjny ocenie w świetle tych samych wzorców kontroli, które zostały powołane przez skarżącą, przy tym w kontekście postępowania egzekucyjnego. W wyroku z 22 października 2013 r. (sygn. SK 14/11, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 101) Trybunał uznał ten przepis za zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji „w zakresie, w jakim nie przewiduje obowiązku sporządzenia przez sąd uzasadnienia postanowienia rozstrzygającego skargę na czynności komornika, na które nie przysługuje zażalenie”, umarzając postępowanie co do jego zgodności z art. 2 Konstytucji. Przedmiotem skargi konstytucyjnej w sprawie o sygn. SK 14/11 był jednak zaskarżony przepis w zakresie, w jakim nie przewidywał obowiązku sporządzenia

przez sąd uzasadnienia postanowienia rozstrzygającego skargę na czynności komornika, na które nie przysługuje zażalenie.

2.2. Podobnie jak w niniejszej sprawie, w sprawie o sygn. SK 14/11 zaskarżony przepis skutkował brakiem obowiązku sądu sporządzenia uzasadnienia wydanego postanowienia. Zgodnie z argumentacją Trybunału, brak uzasadnienia postanowienia sądu niewątpliwie stanowi pewne ograniczenie prawa do sądu. Jednak należy wziąć pod uwagę także to, że w postępowaniu egzekucyjnym sąd nie rozstrzyga odrębnej „sprawy” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, a jedynie prowadzi postępowanie mające na celu wykonanie już zapadłego w takiej sprawie, w postępowaniu rozpoznawczym, rozstrzygnięcia. Jak stwierdził Trybunał: „[o]ceniając konstytucyjność zaskarżonej regulacji w kontekście prawa do sądu, gwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji, należy zestawić prawo jednostki do informowania ze sprawnością i szybkością postępowania egzekucyjnego. Prawo do sądu obejmuje bowiem również postulat rozsądnych ram czasowych egzekucji prawomocnych wyroków, które nie mogą pozostać niewykonywane. (...) [W]prowadzenie w przypadku skargi na czynności komornika wyjątku od zasady, że postanowienia sądu, na które nie przysługuje zażalenie, nie zawierają uzasadnienia, byłoby naruszeniem konstrukcji zawartej w art. 357 k.p.c. (...) Prawo do sądu, którego elementem jest prawo do ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymaganiami jawności, tak aby strony postępowania były poinformowane o motywach rozstrzygnięcia, nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniom, których przesłanki określa art. 31 ust. 3 Konstytucji. (...) [O]bowiązek sporządzenia przez sąd uzasadnienia postanowienia w sprawie incydentalnej, spełniający jedynie rolę informacyjną, wprowadzałby brak równowagi pomiędzy korzyściami wynikającymi z zadośćuczynienia tej funkcji a utrudnieniami w realizacji innych wartości podlegających ochronie konstytucyjnej”.

2.3. Sytuacja, w której Trybunał Konstytucyjny miałby poddać ponownej ocenie te same przepisy, i to z uwagi na te same wzorce kontroli, wymaga zatem zbadania z punktu widzenia negatywnej przesłanki procesowej, jaką stanowi zakaz ponownego prowadzenia postępowania w tej samej sprawie. Tożsamość przedmiotu oceny nie budzi wątpliwości, jeżeli we wcześniejszym orzeczeniu stwierdzona została niezgodność zaskarżonych przepisów z Konstytucją; wówczas nawet powołanie na inny wzorzec kontroli nie może uzasadniać ponownego rozpoznania tego samego przedmiotu. Jak jednak wskazuje Trybunał w wyroku z 27 marca 2007 r. (sygn. SK 3/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 32): „[i]naczej kwestia ta przedstawia się w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł wcześniej o zgodności z Konstytucją kwestionowanego ponownie przepisu. W orzecznictwie TK przyjmuje się, że z zasadą *ne bis in idem* nie mamy do czynienia w wypadku wskazania nowych wzorców kontroli, gdy we wcześniejszym orzeczeniu uznano zgodność zakwestionowanego przepisu z Konstytucją (zob. postanowienie sygn. P 26/02). (...) Problem jest bardziej skomplikowany, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł już wcześniej o zgodności z Konstytucją kwestionowanego ponownie przepisu z tymi samymi wzorcami konstytucyjnymi. Nie zawsze bowiem jest tak, że «skoro Trybunał Konstytucyjny orzekł o zgodności rozporządzenia stypendialnego w całości ze wskazanymi wzorcami, to stosując rozumowanie *a maiori ad minus* uznać trzeba, że rozstrzygnął też wątpliwości co do tego aktu w poszczególnych jego częściach czy też zakresach» (postanowienie z 14 października 2002 r., sygn. SK 18/02, OTK ZU nr 5/A/2002, poz. 74). Powyższego stwierdzenia nie można bowiem bez zastrzeżeń i bezrefleksyjnie odnosić do sytuacji, w których Trybunał Konstytucyjny interpretował uprzednio czy interpretować ma ponownie kwestionowany przepis oraz przepisy zawierające wzorce konstytucyjne w związku z konkretną sytuacją faktyczną oraz prawną, jak to ma miejsce w przypadku pytania prawnego i skargi konstytucyjnej. Jak bowiem stwierdził Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. SK 21/05, to, «że określone przepisy stanowiły już przedmiot kontroli

z określonymi wzorcami, nie wyklucza natomiast ponownego badania tych samych przepisów z tymi samymi wzorcami, jeżeli inicjator kontroli przedstawia nowe, niepowoływane wcześniej argumenty, okoliczności lub dowody uzasadniające prowadzenie postępowania i wydanie wyroku». (...) Zatem orzeczenie o zgodności określonego przepisu ze wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi, zwłaszcza w sprawie skargi konstytucyjnej, nie może – niejako automatycznie i zarazem bezrefleksyjnie – dotyczyć wszystkich zakresów zastosowania i normowania zawartych w tym przepisie czy też dających się z niego odtworzyć (dekodować) norm prawnych”.

2.4. W niniejszej sprawie wskazane w uzasadnieniu skargi okoliczności faktyczne wskazują, że skarżąca kwestionuje konstytucyjność zaskarżonego przepisu w kontekście postępowania klauzulowego. Skarżącej chodzi zatem o inny zakres stosowania tego samego przepisu i dekodowanych z niego norm, niż ten, o którym orzekł Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. SK 14/11. Jednak w treści skargi nie wskazała ona wprost tego zakresu jako przedmiotu zaskarżenia. Analizując sformułowanie przez skarżącą przedmiotu skargi (zob. zwłaszcza s. 3 pisma skarżącej z 2 listopada 2018 r.) i argumenty podniesione w niej na poparcie zarzutu o niekonstytucyjności art. 357 § 2 k.p.c., można byłoby dojść do wniosku, że skarżąca generalnie kwestionuje konstytucyjność przepisu zwalniającego sąd drugiej instancji od obowiązku uzasadniania postanowień, wobec których nie przysługuje zażalenie. Skarga prowadziłaby jednak wówczas do częściowego zakwestionowania rozstrzygnięcia zawartego w wyroku w sprawie o sygn. SK 14/11, a zatem byłaby w tej części niedopuszczalna jako próba żądania ponownej kontroli konstytucyjności tego samego przepisu w tym samym zakresie na podstawie tych samych wzorców konstytucyjnych. Trudno zaś na podstawie treści skargi przypisać skarżącej intencję zaskarżenia art. 357 § 2 k.p.c. we wszystkich możliwych zakresach poza rozstrzygniętym w sprawie o sygn. SK 14/11.

Zgodnie z utrwaloną w orzecznictwie Trybunału zasadą *falsa demonstratio non nocet* (zob. zwłaszcza postanowienia z: 7 marca 2017 r., sygn. K 40/13, OTK ZU A/2017, poz. 12; 4 listopada 2015 r., sygn. K 9/14, OTK ZU nr 10/A/2015, poz. 170; oraz wyrok z 8 lipca 2002 r., sygn. SK 41/01, OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 51) należy w tej sytuacji przyjąć na podstawie analizy całości skargi, że skarżąca w istocie nie zmierzała do objęcia zaskarżeniem całego zakresu zastosowania zaskarżonego przepisu. Zakres zaskarżenia należy na tej podstawie skorygować, uwzględniając skutek, jaki zastosowanie przepisu miało w odniesieniu do skarżącej. Można więc sprecyzować, że skarżąca domaga się w istocie zbadania zgodności art. 357 § 2 zdanie drugie w związku ze zdaniem pierwszym i w związku z art. 13 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., w zakresie, w jakim nie nakazuje sądowi okręgowemu, wydającemu postanowienie oddalające wniosek o zasądzenie kosztów postępowania klauzulowego, doręczenia tego postanowienia z uzasadnieniem, gdy na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie przysługuje środek zaskarżenia.

Zakres zastosowania zaskarżonego przepisu jest zatem w niniejszej sprawie inny, niż zakres, o którym rozstrzygnął Trybunał w sprawie o sygn. SK 14/11. W tym stanie rzeczy, z zastrzeżeniem spełnienia przez skargę określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: uotpTK) wymagań warunkujących dopuszczalność wydania wyroku (co zostanie zbadane poniżej), niezbędne byłoby odrębne rozstrzygnięcie o konstytucyjności tych przepisów w zakresie wskazanym przez skarżącą.

3. Dopuszczalność skargi z uwagi na kryteria określone w art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz art. 53 ust. 1 pkt 2 uotpTK.

3.1. Skarżąca wskazała jako przesłankę skargi naruszenie jej konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez sąd, wynikającego z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 i w związku z art. 2 Konstytucji. Naruszenie tego prawa, a w szczególności zasady jawności postępowania, stanowi jej zdaniem skutek zastosowania zaskarżonych przepisów, które nie nakazują sądowi doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, gdy na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie przysługuje środek zaskarżenia. Skarga zawiera uzasadnienie tego zarzutu.

3.2. Skarżąca powołała w skardze trzy kolejne postanowienia sądu okręgowego: z 5 grudnia 2017 r. oraz z 4 stycznia i 23 stycznia 2018 r., nie wskazała jednak, które z nich uważa za ostateczne orzeczenie o jej prawie konstytucyjnym. Zgodnie wszakże z zasadą *falsa demonstratio non nocet*, Trybunał powinien byłby ewentualnie sprostować błędne wskazanie przez skarżącą jednego z tych orzeczeń; na tej samej podstawie zatem może niezależnie ustalić, czy i które z powołanych postanowień miało taki ostateczny charakter.

Zdaniem Trybunału postanowieniem sądu okręgowego ostatecznie rozstrzygającym kwestię prawa skarżącej do żądania uzasadnienia postanowienia z 5 grudnia 2017 r. w sprawie kosztów w postępowaniu klauzulowym było postanowienie z 4 stycznia 2018 r. Postanowieniem z 23 stycznia 2018 r. sąd rozstrzygnął jedynie, że od postanowienia z 4 stycznia 2018 r. nie przysługuje zażalenie, wobec czego nie ma obowiązku sporządzenia uzasadnienia także i tego postanowienia.

3.3. Jak wskazano już wyżej, żadne z trzech postanowień powołanych w skardze nie zawierało wskazania podstawy prawnej oddalenia wniosków skarżącej. Skarżąca natomiast wskazała jako przyjętą, jej zdaniem, przez sąd okręgowy, i jej zdaniem prawidłową, podstawę prawną oddalenia jej wniosków art. 357 § 2 zdanie drugie w związku ze zdaniem pierwszym k.p.c. i (ewentualnie) w związku z art. 13 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. Stanowisko skarżącej w tej kwestii jest zatem identyczne z hipotetycznym stanowiskiem zajęтым przez sąd okręgowy. Pierwszy etap rozumowania prowadzącego do tej interpretacji zaskarżonych przepisów skarżąca podsumowała następująco: „[n]igdy nie było i nie ma środka zaskarżenia, w tym nadzwyczajnego, na postanowienia Sądu II instancji w przedmiotowych sprawach, dlatego nigdy nie został złożony na nie środek zaskarżenia, w tym nadzwyczajny”. Drugi etap rozumowania stanowi konstatacja, że w takim razie, poprzez odesłanie ze związkowego art. 13 § 2 k.p.c., odpowiednie zastosowanie ma art. 357 § 2 k.p.c., zwalniający sąd od obowiązku sporządzenia uzasadnienia. Ten skutek zaś jest, zdaniem skarżącej, sprzeczny z Konstytucją.

W tym miejscu należy zadać pytanie, dlaczego skarżąca zdecydowała się podnieść zarzut niekonstytucyjności w stosunku do art. 357 § 2 k.p.c., który jest przepisem o szerokim znaczeniu systemowym i w tej funkcji już poddanym w części swojego zakresu zastosowania kontroli Trybunału Konstytucyjnego z pozytywnym wynikiem (w sprawie o sygn. SK 14/11), zamiast skierować ten zarzut do bardziej szczegółowego pominięcia ustawodawczego, za które można byłoby uważać (rzekomy) brak środka zaskarżenia, a konkretnie brak możliwości złożenia zażalenia na wydane w drugiej instancji postanowienie sądu okręgowego o odmowie zasądzenia kosztów w postępowaniu klauzulowym. Wydaje się, że przyczyną takiego ukształtowania zarzutu było zaniechanie przez skarżącą złożenia zażalenia na postanowienie z 5 grudnia 2017 r. w wyniku nieuzasadnionej pewności, że takiego środka nie ma, oraz braku odpowiednio wcześniejszej refleksji, że znacznie silniejsze argumenty przemawiałyby za zarzutem niekonstytucyjności w stosunku do regulacji niezapewniającej dostępności zażalenia na odmowę zasądzenia kosztów w postępowaniu klauzulowym, niż do regulacji generalnie zwalniającej sąd od obowiązku uzasadnienia postanowienia niepodlegającego zażaleniu.

3.4. Treść obu zdań zaskarżonego art. 357 § 2 w związku z art. 13 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. nie prowadzi bezpośrednio do wniosku o braku obowiązku uzasadnienia postanowienia o oddaleniu wniosku o zasądzenie kosztów w postępowaniu klauzulowym, wydanego przez sąd okręgowy działający jako sąd drugiej instancji. Wywiedzenie takiego skutku tego przepisu wymaga przeprowadzenia jego złożonej wykładni na tle innych przepisów regulujących postępowanie klauzulowe oraz środki odwoławcze, zwłaszcza od postanowień sądów drugiej instancji. Jednakże wykładnia przepisów, w szczególności dokonana przez sąd w sprawie dotyczącej skarżącej, zasadniczo nie może być przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego (zob. w szczególności postanowienia Trybunału: z 2 grudnia 2010 r., sygn. SK 11/10, OTK ZU nr 10/A/2010, poz. 131, oraz o sygn. SK 21/16 i SK 7/19).

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, kontrola prawidłowości wykładni zaskarżonego przepisu przez sąd mogłaby jednak wyjątkowo być przeprowadzona, gdyby zaskarżoną interpretację można było uznać za utrwaloną i jednolitą, akceptowaną także przez doktrynę, i w związku z tym określającą treść norm rzeczywiście stosowanych na podstawie danego przepisu (zob. w szczególności postanowienie z 17 października 2018 r., sygn. P 7/17, OTK ZU A/2018, poz. 59). Wykazanie utrwalenia się w orzecznictwie takiej jednolitej wykładni było w świetle art. 53 ust. 1 pkt 1 uotpTK obowiązkiem skarżącej, z którego jednak nie wywiązała się ona w żadnym stopniu, błędnie traktując przyjętą przez siebie i – hipotetycznie – przez sąd okręgowy wykładnię jako oczywistą i jedynie możliwą. Zarzuty strony dotyczą zatem w istocie rzeczy nie treści zaskarżonych przepisów, ale ich zastosowania przez sąd okręgowy w jej sprawie. Już sama ta okoliczność stanowi wadę skargi, wystarczającą do uznania, że wydanie przez Trybunał wyroku w niniejszej sprawie jest niedopuszczalne i postępowanie podlega umorzeniu.

3.5. Niezależnie od niewywiązania się skarżącej z obowiązku udokumentowania utrwalenia się w orzecznictwie jednolitej wykładni, wywodzącej z zaskarżonego przepisu normę kwestionowaną z powodu naruszenia jej konstytucyjnego prawa, stwierdzić trzeba, że w rzeczywistości w orzecznictwie i doktrynie można w tej kwestii odnotować różniące się wypowiedzi, przy czym przewagę wydają się mieć obecnie poglądy odmienne od wyrażonego przez skarżącą. W szczególności zwrócić należy uwagę na ewentualność zastosowania art. 394² § 1 k.p.c. w zaskarżonej wersji, przewidującego zażalenie na postanowienie sądu drugiej instancji, którego przedmiotem jest w szczególności zwrot kosztów procesu; wyjątkiem są postanowienia wydane w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (w obecnym stanie prawnym przepisowi temu odpowiada art. 394² § 1¹ pkt 3 k.p.c. w brzmieniu ustawy z dn. 4.07.2019 r., Dz. U. poz. 1469, który wszedł w życie 7 listopada 2019 r.). W świetle tego przepisu teza skarżącej, iż „[n]igdy nie było i nie ma środka zaskarżenia, w tym nadzwyczajnego, na postanowienia Sądu II instancji w przedmiotowych sprawach” jest wątpliwa. Ocena możliwości wniesienia przez nią zażalenia w wypadku postanowienia o oddaleniu wniosku o zasądzenie kosztów w postępowaniu klauzulowym, wydanego przez sąd okręgowy działający jako sąd drugiej instancji, ale nie w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji (a więc „orzekającego w tej sprawie po raz pierwszy”, jak podobna sytuacja była określana w szeregu orzeczeń Trybunału), wymagała ustalenia w drodze wykładni, czy zakres zastosowania art. 394² § 1 k.p.c. (w szczególności z uwagi na pojęcie „kosztów procesu”) rozciąga się na postępowanie klauzulowe. Rozstrzygnięcie tej kwestii zależy przede wszystkim od ustalenia, czy postępowanie klauzulowe jest częścią postępowania egzekucyjnego, czy też odrębnym postępowaniem, aczkolwiek funkcjonalnie powiązanim z postępowaniem egzekucyjnym, a stanowiącym zarazem swoisty łącznik pomiędzy właściwym postępowaniem rozpoznawczym a postępowaniem egzekucyjnym. Pierwszy z tych poglądów wyraził Sąd Najwyższy (na tle wcześniejszego stanu prawnego, w którym zażalenie na postanowienie w sprawie kosztów procesu wydane przez

sąd drugiej instancji przysługiwało do Sądu Najwyższego) m.in. w uzasadnieniu postanowienia z 25 kwietnia 2012 r. (sygn. akt II PZ 7/12, OSNP nr 7-8/2013, poz. 85), zawierającego negatywne rozstrzygnięcie w kwestii dopuszczalności zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku o zasądzenie kosztów w postępowaniu klauzulowym, wydane przez sąd okręgowy działający jako sąd drugiej instancji. Jednak wyrażony w tym wyroku pogląd Sądu Najwyższego w kwestii charakteru postępowania klauzulowego odbiega zarówno od wcześniejszej i kontynuowanej nadal linii orzecznictwa tego sądu (zob. np. postanowienie SN z 6 lutego 2013 r., sygn. akt V CZ 73/12, Lex nr 1299225), jak i od oceny dokonanej przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 4 września 2006 r. (sygn. P 2/06, OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 98), w którym Trybunał stwierdził, że „[p]ostępowanie związane z nadaniem tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności ma charakter autonomiczny zarówno w stosunku do postępowania rozpoznawczego, jak i do właściwego postępowania egzekucyjnego (którego celem jest przymusowe wyegzekwowanie świadczenia)”. Przyjęcie zaś, że obowiązujący w dniu orzekania przez sąd okręgowy art. 394² § 1 (obecnie art. 394² § 1¹ pkt 3) k.p.c. znajduje zastosowanie w postępowaniu klauzulowym, prowadziłyby do wniosku, że zaskarżony art. 357 § 2 zdanie drugie w związku ze zdaniem pierwszym k.p.c. nie znajduje w ogóle zastosowania w stanie faktycznym objętym zakresem zaskarżenia. Sytuacja ta wskazuje, że nie można przyjąć, jakoby doszło do utrwalenia się jednolitej wykładni zaskarżonych przepisów, niedopuszczającej zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku o zasądzenie kosztów postępowania klauzulowego, wydanego przez sąd okręgowy działający jako sąd drugiej instancji; przeciwnie, pogląd dopuszczający takie zażalenie wydaje się przeważać i można go uznać za uzasadniony także z punktu widzenia należytej ochrony prawa do sądu.

3.6. Powyższa konstatacja prowadzi do wniosku, że skarga konstytucyjna w niniejszej sprawie ma jeszcze jedną wadę, która stanowi kolejną podstawę niedopuszczalności wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku, związaną ściśle z niewywiązaniem się skarżącej z obowiązku wykazania istnienia ugruntowanej i jednolitej wykładni zaskarżonego przepisu. Mianowicie, skarżąca zaniechała złożenia zażalenia od postanowienia sądu okręgowego z 5 grudnia 2017 r.; tymczasem jej stanowisko, że takie zażalenie nie było dopuszczalne, jest co najmniej wątpliwe. Jeśli zaś zażalenie było dopuszczalne, to żadne z przedstawionych przez nią postanowień sądu okręgowego nie jest ostatecznym rozstrzygnięciem w sprawie, w której, jej zdaniem, naruszone zostało jej konstytucyjne prawo do jawności postępowania, realizowane przez sporządzenie i doręczenie uzasadnienia. Pozwana miała zaś wynikający z art. 79 ust. 1 Konstytucji obowiązek wyczerpania, przed wniesieniem skargi konstytucyjnej, przysługujących jej środków prawnych.

Z powyższych względów Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.